

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

101. An conjugatos, qui habuit plures delectationes morosas, teneatur aperire in confessione se esse conjugatum? Et cursim docetur, quod qui habet votum Castitatis, debet votum explicare, quando ipse ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76393)

ubi supra in 3. parte. tractatu 6. resol. 84. quidquid etiam probabiliter in contrarium asserat Montefinus in part. 2. tom. 2. disputat. 6. quaestio. 3. per totam. Ex quibus apparet malè aliquos contra me ipsum obmurmurasse; sed rectè Dominicus Bañez in 1. part. quaest. 1. artic. 8. dub. ult. conclus. 1. obseruat, quosdam omnia quæ eorum iudicio non conionant, grauioribus ceniuris inurere, idque tanta facilitate, vt merito irideantur.

5. Nota etiam ex supradictis contra Sotum in 4. dist. 12. quaest. 1. art. 7. desiderium non efficax, sed simplex, seu inefficax, quo quis desiderat pollutionem, non ex affectu libidinis, sed ob sanitatem, aut aliam licitam vtilitatem, non esse mortale. Ita Paludanus in 4. dist. 9. quaest. 3. artic. 1. & alij, quos citat, & sequitur Hurtado difficultat. 14. Et à fortiori contra eundem Sotum, Medinam, & Ledesinam, quos citat, & sequitur Zunel in part. 2. quaest. 74. art. 8. dist. 4. dub. 2. & 4. dicendum est non esse mortale delectationem de feminis effusione ob sanitatem, vel alium honestum finem. Sed Basilus Pontius de matrim. lib. 10. cap. 16. §. 2. num. 12. putat, quòd gaudere de feminis effusione ob sanitatem, non est gaudere de pollutione, sed de bono sanitatis secuto. At de hoc dictum est alibi.

6. Sed ex dictis oritur pulchra quaestio, an si quis voueat castitatem in solo opere exteriori, peccaret in delectatione de aliquo opere venereo? & affirmatiuam sententiam docet Montefinus in part. 2. tom. 2. disputat. 7. quaest. 4. num. 9. 1. vbi sic ait: Si aliquis voueret castitatem solum in opere externo, eo ipso esset peccatum sacrilegij delectari, & consentire efficaciter in copulam, quia sicut quando lege præcipitur actus exterior, ille fit obiectum virtutis, & quando prohibetur, fit obiectum vitij, ac per consequens delectari de isto est peccatum. Ita si quis voueat castitatem in opere externo, illud constituitur opus Religionis, atque delectari de opere contrario est contra Religionem. Ita Montefinus. Verùm contrariam sententiam docet Hurtado ubi supra, difficultat. 10. vbi firmat, quòd delectatio venerea de fornicatione ab habente votum absolutæ castitatis incepta, præter malitiam luxuriæ contra castitatem, etiam habet malitiam sacrilegij contra votum; secus esse si non vouisset absolute, & simpliciter seruare castitatem, sed tantum non agere contra illam opere exteriori, quia tunc dicta delectatione non peccaret contra votum. Et huic sententiæ ego adhareo.

RESOL. CL.

An coniugatus, qui habuit plures delectationes morosus teneatur aperire in confessione se esse coniugatum?

Et cur sim docetur, quod qui habet votum castitatis debet votum explicare, quando ipse consilio, vel auxilio causa fuit, vt alij tale votum non habentes peccarent? Ex part. 9. tractat. 6. & Miscell. 1. Res. 4.

Plausibilis olim fuit Lectoribus hæc quaestio: idèd denuò nunc assero, ad illam sic respondere Quiedo in 1. 2. D. Thoma, tr. 6. cont. 4. punct. 7. n. 62. [difficultas est de delectatione coniugati cum non sua, an includat specialem iniustitiæ malitiam contra propriam vxorem? Affirmat Bonacina g. 4. de matrim. p. 8. n. 19. vers. Secundus casus. affirmatiuè videri respondendum ait Valq. disp. 11 2. in fine, vbi ait, hoc sibi non esse admodum certum, quod non solum putauit non certum Gaspar Hurtado de peccatis, disp.

4. difficult. 10. prope finem; sed difficile, & nullo fundamento probatum: quia difficile, & absque sufficienti fundamento ipsi videtur, in matrimonio præstari fidem coniugi non collocandi mentem in aliam. In fauorem partis negatiuæ adducit Palaum §. 4. cit. in fine, ex vna parte delectationem posse præscindere ab ea circumstantia, & ex alia probari has delectationes non lædere matrimonij finem ex eo, quod sint per se occultæ coniugibus, quod dubitando tantum dictum vult esse. Id autem, quod doctissimi viri dubitare fatentur, me ignorare gloriosè fatebor; malo enim cum doctissimo P. Valquez de hac re incertus & dubius hætere, quam cum aliis intrepidè affirmantibus sententiam ferre.] Ita Quiedo.

2. Sed licet ego sententiam Hurtadi contra Valquez intrepide non feram, tamen puto satis probabilem esse, & vt talem illam admittit Pater Lugo de princ. Theol. mor. p. 2. cap. 1. g. 4. n. 46. Et, me citato Bosius tr. de scrupulis, §. 7. n. 146. Vnde Pater Arriaga in Cursu Theol. tom. 3. disp. 47. sect. 4. n. 28. sic ait: [Quod Valquez docet, eum; qui vouit castitatem absolute, non restringendo ad actus externos, peccare contra votum per eiusmodi delectationes, omninò videtur verum, & sufficienter probatum: id autem quod addit sub dubio, scilicet, coniugatum peccare contra iustitiam per has delectationes, habet aliquam difficultatem: etenim, sicut docet Pater Valquez, matrimonij fidem exigere, ne habeat coniux delectationes erga aliam personam à seçita eodem modo dicendum videtur, matrimonium excludere: ne alius habeat delectationes de propria vxore: vt enim coniux totum se tradit coniugi, ita, vt sic dicam, totum se subtrahit cæteris: ergo, sicut ille peccat contra iustitiam debitam alteri coniugi, si de alia femina cogitet, ita reliqui peccabunt contra eandem iustitiam, si cogitent de ipso, vel ipsius foeminitatem enim nullum ius habent cæteri in ipsum, quàm ipse in cæteros: eodè planè modo quo in ipsa actione exteriori, sicut ille peccando cum soluta facit contra ius vxoris, ita ipsa soluta peccans facit contra idem ius. Quòd si semel dicamus, iustitiam ibi impedire etiam ipsam internam delectationem cum aliena coniuge, seu cum non sua; non video cur non eadem iustitia impediatur in alienis eandem delectationem internam de coniuge aliena. Atqui meritò P. Valquez docet, non habere nouam malitiæ eam delectationem ex eo quòd respiciat alienam coniugem: ergo neque in coniugatis habebit ex eo, quòd de aliis à propria delectentur. Ratio à priori desumitur ex dictis: quia delectationes morosæ, quatenus versantur circa materias aliorum vitiorum, non habent per se grauitatem mortalem; ergo circumstantia, quòd sit vxoratus, & consequenter ex iustitia sit totus alterius in ordine ad vsum, qui non est corporis, sed mentis, non auget malitiam: quia ea delectatio ex cogitatione desumpta, proculdubio non est vltus corporis.] Huc vsque Arriaga.

3. Dico itaque, delectationem coniugis cum non sua, habere malitiam contra castitatem; sed non contra iustitiam: quoniam à circumstantia coniugij potest intellectus præscindere, non solum quando copula cogitur cum nupta, quòd fateatur Valquez; sed etiam quando coniux cogitat copulam cum non sua, potest enim seipsum considerare quia solum: ergo circumstantia coniugij, quamuis se teneat ex parte delectantis, non tribuit malitiam delectationi. Nec per matrimonium obligantur coniuges ab his delectationibus abstinere, sicut obligantur vouentes castitatem. Nam hæ delectationes sunt ignotæ consorti quem subinde non afficiunt iniuria: nec item priuant illum copula sibi debita: non ergo sunt contra iustitiam; sed solum contra castitatem.

4. Vnde, licet magis probabiliter circa difficultatem propositam

Tit. 1. §. 57. n. 218j.

T. ON
era
10 II
III

* Sup. hoc in tom. 7. tra. 1. lege doctrina Ref. 347. & hic infra ex Ref. 164. §. 1.

propositam affirmativam sententiam, præter Hurtadum, tenuerint Sanchez, Salas, Candidus, Bonacina, & Cardinalis Lugo, quos citat, & sequitur Leander de Sac. 10. 1. tr. 5. disp. 8. §. 2. n. 24. tamen, ut dixi, sententiam negativam aliorum, tanquam improbabilem non audeo damnare. * Nota tamen hic obiter, ex Cardinali Lugo, Leadrü ubi supra, §. 10. docere, quod qui habet votum castitatis, debet votum explicare, quando ipse consilio, vel auxilio causa fuit, ut alij tale votum non habentes peccarent. Sed contrariam sententiam, quam tuetur Sanchez, puto etiam esse probabilem: quia Religiosus promittit solum castitatem suam, non alienam.

RESOL. CII.

An si vir, ut possit coire cum propria uxore, cogitet alienam, teneatur hanc circumstantiam in confessione aperire: Ex part. 10. tr. 11. & Misc. 1. Ref. 61.

Sup. hoc in Ref. nor. seq.

§. 1. Tangit hoc dubium Reverendissimus Candidus, 10. 1. disquis. 2. 4. art. 2. 2. dub. 1. 4. n. 16. ubi sic ait: Est culpa lethalis necessariò explicanda in Confessione, si coniux in actu coniugali delectatur in alterius viri, aut feminae cogitatione carnaliter dilectorum; quia est delectatio morosa in obiecto lethaliter malo. Syluester verb. *Debitum*, quest. 2. 1. sine. D. Antoninus 4. par. tit. 1. cap. 20. §. 1. quod si delectatio in nulla re turpi esset, sed in sola pulchritudine viri aut feminae, ac posset esse in cogitatione alicuius pulcherrimae picturae, & de illa delectari; vt ad actum coniugalem magis excitetur; nullam censo esse lethalem culpam; quia tunc delectatio in nullum turpe obiectum fertur, & ad honestum finem dirigitur. Ita ille, qui citat Sanchez, lib. 9. disp. 1. 7. num. 16.

Super hoc in tom. 2. tr. 6. lege doctrinam §. Quæro tertio. Ref. 202.

2. Sed magis ample, ac clarè de pictura ad personam viventem transit Pater Hieronymus Garzias in *Politica Regulari*, 10. 1. tract. 4. par. 2. difficul. 1. dub. 2. punct. 3. nu. 30. Sic asserens: *Al segundo argumento, o instancia del casado, solo admitire en un caso, en el qual no esta obligado à explicar el adulterio, y es este: quando piensa en la muger agena, solùm ad excitandam naturam, vt possit coire cum propria uxore; en este caso Syluestro, y San Antonino confiesan, que no pecarà; y lo mismo lo oi una voz oraculo al Paure Baptista Bordoï, de la Compania, porque aquella delectacion es solo medio para sin licito, y honesto; però fuera deste caso, lo mas probable es, que pecarà peccato adulterij explicando in Confessione; vti latè demonstrant Auctores citati. Hæc Garzias. Sed hæc opinio in sententia Hurtadi, & Castrü Palai, quos recitavi in par. 5. tr. 1. 3. * resol. vlt. non haberet difficultatem; putat enim, Vxoratum, si delectetur in aliena muliere, non teneri aperire circumstantiam Matrimonij. Et ita hanc sententiam nouissimè docet Martinus de San Ioseph in *monit. Confessar.* tom. 1. lib. 1. tract. 10. n. 7. ubi sic ait: *Tambien me parece probable que el casado, o casado, que se deleytan desbonestamente de algun obiecto libidinoso, no tienen obligacion à confessar, que son casados, porque por casarse no se obligo el casado à su compañero, à que no se deleytaria carnalmente con obiecto extraño.**

* Que hic est prima post præterita & in Ref. proxime præterita, & infra in Ref. 104. §. Nota vero & in tom. 2. tr. 6. Ref. 199. §. 1.

RESOL. CIII.

An delectatio morosa sumat malitiam de opere exteriori, ita vt necesse sit in confessione aperire circumstantiam operis, & exprimere obiectum, v. g. si mu-

lier, de qua supra est delectatio, fuerit coniugata, Monialis, libera, &c. Ex part. 1. tract. 7. Ref. 48.

§. 1. Communiter affirmatiuè respondetur: & ita docet Caietanus 2. 2. 9. 1. 5. 4. art. 4. Nauarrus 2. 2. c. 16. n. 9. & ex neotericis Lorca in p. 2. 2. 2. disp. 28. de pec. memb. 3. Martinez etiam in p. 2. tom. 1. 9. 1. 5. art. 4. dub. 1. Sanchez in *sum. tom. 1. l. 1. c. 2. n. 11.* Azorius p. 1. lib. 4. c. 6. 9. 3. Villalobos in *sum. 10. 1. tract. 3. dub. 3. num. 4.* Homobonus de *exam. Eccl. par. 1. tract. 5. cap. 1. 3. 9. 8. 4.* Nam delectationes morosae in re venerea, non sunt eiusdem speciei; sed diuersae, pro diuersitate specifica operis, de quo sunt delectationes; ergo distinctè exprimendae sunt in Confessione. Hæc opinio est probabilis. Sed prædictis non obstantibus, quando delectationes morosae consistunt tantum in appetitu sensitivo, & non in efficaci voluntate; puto omnes esse eiusdem speciei, nec differre à simplici fornicatione: quia in tali casu quis, v. g. non delectatur de coniugata, vt coniugata, & de illo obiecto, quatenus est iniuriosum alteri; sed quatenus est obiectum delectabile: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet Vasquez in *part. 2. tom. 2. disp. 1. 12. c. 2.* & Sayrus in *clauis Regia, lib. 9. cap. 7. num. 10.* Reginaldus tom. 2. lib. 1. 2. cap. 2. num. 13. cum aliis. Et probabilem hanc opinionem vocat Filiucius tom. 2. tract. 2. 1. c. 8. n. 301. Bonacina de *mar. 9. 4. punct. 8. n. 19.* Lessius lib. 4. c. 3. dub. 1. §. n. 123. & alij.

2. Vnde in Confessione puto, non esse tales circumstantias personarum necessariò aperendas; quia vt diximus hæc delectationes non differunt speciebus sed sufficit, vt premitens dicat: Toties morosè delectatus sum, sine expressione, & circumstantia personae imaginatiõni obiectae; an, scilicet fuerit Monialis, vel libera, seu coniugata, &c. Consule *Resol. 67.* tract. 4. de *Sacram. tertii huius Operis Parisi,* super hac materia.

RESOL. CIV.

Celebris est illa quaestio inter Theologos nostri temporis, an in delectatione morosa fatenda sint circumstantiae operis: quod est querere, an delectatio sumat speciem ex opere exteriori?

Et notatur, quod ex doctrina supra dicta difficultatè excipiuntur duo casus. Primus est coniugatorum. Secundus est habitum votum absolutum castitatis; enim in quavis delectatione morosa non solum peccant contra castitatem, sed etiam illi contra fidem datam in matrimonio; & isti contra Religionem. Ex part. 2. tr. 1. 7. & Misc. 3. Ref. 34.

§. 1. Petrus de Lorca in p. 2. tom. 2. disp. 28. de *peccatis membro 3.* Sanchez in *sum. 10. 1. lib. 1. cap. 2. num. 11.* Martinez in p. 2. quest. 1. 5. art. 4. dub. 1. Bonacina de *mar. qu. 4. punct. 8. num. 18.* Lessius lib. 4. c. 3. dub. 1. §. n. 123. in *sine*, & Rodriguez in *sum. 10. 1. c. 10. 1. n. 3.* affirmatiuè respondent. Et probatur hæc opinio generali principio, & per se noto; actus voluntatis speciem sumunt ab obiectis, opus autem exteriorius est obiectum interioris delectationis. Ergo ab illo sumit speciem; id autem quod ab alio sumit speciem, est eiusdem speciei cum illo. Ergo delectatio est eiusdem speciei cum opere.

2. Non desunt tamen pro contraria opinione Auctores magni nominis, hi sunt Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 1. 12. cap. 2. Sayrus in *Clauis Regia lib. 8. c. 6. num. 19.* & nouissimè Valerius Reginaldus tom. 2. lib. 1. cap. 2. sect. 3. num. 13. Pro cuius declaratione notandum est, esse duo genera actuum voluntatis, aliud est